

УВОД

Едва ли някой днес поставя под съмнение необходимостта от добро владение на поне един чужд език. На работното място, в учебна среда, в ежедневието, в общуването с приятели – навсякъде използването на чужд език е необходимост и дори предимство. Но как се стига до такова ниво на владение на чуждия език, което да бъде достатъчно и удовлетворяващо за съвременния човек? Коя е най-подходящата методическа рамка за преподаване на чужд език? Каква е ролята на преподавателя в целия процес? Макар че тези въпроси и до днес не намират своя еднозначен отговор, ще се опитаме да очертаем някои тенденции в обучението по чужд език, които намират все по-широка подкрепа в съвременното чуждоезиково обучение.

Промените в начина на живот, в изискванията и очакванията на обществото налагат и нови форми на обучение. Развитието на информационните технологии и проникването им във всяка една сфера на дейност поставя въпроса за мястото им в обучението изобщо и в обучението по чужд език в частност. Единият подход е да бъде отхвърлена всяка възможност за внедряване на електронното обучение в съвременното образование. Поддръжниците на тази позиция изтъкват аргументи от различен характер, но най-често те имат финансово изражение или са свързани с необходимостта от допълнителна квалификация на преподавателския състав. На другия полюс са привържениците на информационните технологии, които настояват за тяхното въвеждане в образованието в макси-

мална степен. Добре познати и често използвани в практиката са електронните платформи за обучение (напр. Moodle, Blackboard (WebCT), Acolad), чрез които се обогатяват възможностите за работа онлайн, подпомага се достъпът до разнообразни ресурси и се създават условия за индивидуализиране на учебната дейност.

В последно време се налага мнението, че предимствата на контактното и електронното обучение успешно се съчетават в *обучението от смесен тип* (blended learning), наричано също *смесено обучение*, като съотношението между работата в рамките на традиционния учебен контекст и дейностите, провеждани онлайн, може да се променя в зависимост от конкретните цели и параметрите на учебния процес. Така широките възможности на електронното обучение се впитат в утвърдената през годините положителна практика. Но въпреки нарастващия интерес към прилагането на смесеното обучение в практиката все още не е изградена стабилна методическа рамка, която да съответства на неговите параметри. В преобладаващите случаи то се прилага по инициатива на отделни преподаватели, фрагментарно, без конкретика в очакванията за резултатите от него.

Да се отговори на въпроса какво трябва да бъде чуждоезиковото обучение е нелека задача. От друга страна, всеки учещ може без колебание да посочи какво не харесва в обучението по чужд език. Равнодушното, безизразно, монотонно, еднотипно обучение не може да пробуди интереса, да задържи вниманието и да насърчи творческото начало. Като един от пътищата да се преодолеят тези негативни аспекти може да се разглежда приложението на дейностно-ориентираното обучение, което, особено в съчетание с колаборативното учене, има потенциала да създаде предпоставки не само за активно участие и креативност в чуждоезиковото обучение, но и за изграждане на пълноценна учеща общност.

Липсата на ясна визия и прецизирана програма за провеждане на смесено обучение в областта на изучаването на чужд език и необходимостта от обогатяване на възможностите за създаване на условия за активно учене определят и актуалността на темата на настоящия труд.

Изследването си поставя за цел да очертае мястото и ролята на дейностно-ориентираното обучение в съвременното обучение по чужд език и да предложи примерен структурен модел за приложението му в контекста на обучението от смесен тип.

За постигането на тази цел изследването си поставя следните конкретни задачи:

- да очертае основните характеристики на електронното обучение от смесен тип;
- да изследва възможностите за прилагане на колаборативно учене в областта на чуждоезиковото обучение и за изграждане на електронна учеща общност;
- да проучи и анализира методическите основи и съвременните форми на дейностно-ориентирания подход като естествено развитие на комуникативния подход;
- да разработи и приложи в практиката примерен структурен модел за приложение на дейностно-ориентиран подход в контекста на чуждоезиковото обучение от смесен тип.

Комплексният подход при разработването на настоящия труд позволява да се проведе цялостен теоретически и практико-приложен анализ на представените проблеми съобразно спецификата на обучението по чужд език и да се очертаят пътища за развитието на чуждоезиковото обучение в сферата на висшето образование у нас, в синхрон с утвърждаващите се нови образователни тенденции.

В първата глава на изследването се разглеждат ха-

рактеристиките на електронното обучение от смесен тип с фокус върху чуждоезиковото обучение на възрастни. Застъпва се тезата, че обучението от смесен тип не би следвало да се ограничи единствено до промяна на средата. Тя определено има своята роля за по-атраktivното и гъвкаво представяне на учебния материал, но обучението от смесен тип не се изчерпва единствено с това. Наред с промяната на средата се наблюдава чувствително увеличаване на възможностите за поднасяне на материала, за поставяне на акцент върху конкретни аспекти на обучението, за разчупване на формите за работа, за изпълняване на автентични задачи. Освен това се анализират възможностите за прилагане на колаборативно учене и за изграждане на успешно функционираща онлайн учеща общност, както и характеристиките на електронната платформа за обучение Moodle по отношение на създаването на условия за адаптиране на учебното съдържание към конкретните цели на обучението и към нуждите на изучаващите чужд език.

Втората глава включва преглед на някои от често прилаганите методи и форми на работа, в които се открояват същностните характеристики на дейностно-ориентирания подход към чуждоезиковото обучение, а именно обучението чрез задачи (*the task-based approach*), проблемното обучение и проектната работа. Те имат своите традиции в чуждоезиковото обучение и се приемат добре, особено в обучението на възрастни, които разбират в пълнота значението и необходимостта от работа в екип, имат нагласата и очакването за сътрудничество, желаят да постигнат конкретен резултат или да разработят и представят конкретен продукт и като цяло се стремят да поемат отговорност за собственото си учене. Анализът цели да докаже тяхната пригодност за работа в електронна среда в съзвучие с принципите на дейностната перспектива.

В третата глава се разглежда дейностно-ориентираният подход, като се застъпва становището, че по своята същност той представлява естествено развитие на комуникативния подход. Изхожда се от позицията, че съвременното чуждоезиково обучение предполага изучаването на чужд език, за да бъде използван той за комуникативни цели. Представените типове задачи – презентация, дискусия и резюме, се разглеждат през призмата на дейностно-ориентираното обучение. Те се използват широко в практиката – в обществената, в професионалната, в образователната сфера, и могат да бъдат адаптирани за работа в електронна среда за целите на чуждоезиковото обучение от смесен тип.

В четвъртата глава е представен примерен структурен модел за приложение на дейностно-ориентиран подход в контекста на чуждоезиковото обучение от смесен тип. Той е разработен на базата на интерпретация и трансформация на текст и позволява използването на разнообразни автентични езикови задачи, сред които презентация, дискусия, резюме. В него са вложени елементи от обучението чрез задачи, проблемното обучение и проектната работа, в съответствие с принципите и характеристиките на колаборативното учене и на дейностно-ориентирания подход. Моделът е приложен на практика в обучението по английски език на студенти в Нов български университет – специалисти (студенти англицисти) и неспециалисти (студенти, чиято основна специалност е различна от английски език).